

**ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
В КОНТЕКСТІ СТИЛІСТИЧНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ****PROBLEMS OF ENGLISH TRANSLATION IN THE CONTEXT
OF STYLISTIC DIFFERENTIATION****Савка А.А.,***orcid.org/0000-0002-6143-6014**магістр кафедри прикладної лінгвістики**Національного університету «Львівська політехніка»***Карамішева І.Д.,***orcid.org/0000-0001-8683-2040**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри прикладної лінгвістики**Національного університету «Львівська політехніка»*

Розглянуто причини активного формування нестандартної лексики в англійській мові із середини 80-х років ХХ століття. Охарактеризовано особливості формування різноманіття лінгвістичних одиниць крізь призму двох лінгвістичних явищ – «стандарту» й «субстандарту». Мета дослідження полягає в характеристиці особливостей стилістичної диференціації англійської мови як проблеми перекладу англійської мови з урахуванням фундаментальних норм існування стандарту й субстандарту в стилістичній диференціації англійської мови, субстандартних елементів некодифікованого мовлення, окреслення місця сленгу в системі субстандартних елементів. Характер об'єкта дослідження наукової статті зумовив необхідність використання комплексної методики дослідження, що передбачає застосування описового, функціонально-семантичного та контекстуально-інтерпретаційного методів, використання методики аналізу, що включає емпіричні спостереження, зіставлення та узагальнення досліджуваного матеріалу. У процесі дослідження встановлено, що мова є динамічним соціальним явищем, завдання якого полягає в тому, щоб здійснювати вербальну комунікацію між людьми. Беручи до уваги той факт, що мова є динамічним соціальним явищем, дотримуюсь думки, що вивчення мови не може відбуватися у відриві від вивчення її функціонування в різних суспільних верствах і професійних групах, від дослідження її соціально-діалектичної стратифікації. Соціальне членування суспільства безпосередньо впливає на функціонування мови й на структуру мови. Сленгізми, жаргонізми й арготизми є різновидами нестандартної лексики, протиставлені елементам літературного стандарту. Серед нестандартної лексики спостерігається дихотомія: стилістично знижена лексика протистоїть соціально детермінованій. Виділено ієрархічно організовану систему лексичних рівнів національної мови, в якій ступінь нестандартності визначається величиною віддалення того чи іншого лексичного рівня від літературного стандарту. Значна увага приділяється проблемам соціальної диференціації мови, але до теперішнього часу неоднозначним залишається вирішення питання про статусний зміст таких понять, як арго, жаргон, сленг, і їхнє співвідношення в рамках субстандартної лексики.

Ключові слова: лексика, сленг, стандартизація, стилістика, субстандарт.

The reasons for the active formation of non-standard vocabulary in English since the mid-80s of the XX century have been considered. The peculiarities of the formation of the diversity of linguistic units through the prism of two linguistic phenomena – “standard” and “substandard” are characterized. The purpose of the article is to characterize the features of stylistic differentiation of English as a problem of English translation, taking into account the fundamental norms of the existence of the standard and substandard in the stylistic differentiation of English; substandard elements of uncodified speech; outlining the place of slang in the system of substandard elements. The nature of the object of study of the scientific article necessitated the use of complex of research methods, which involve the use of descriptive, functional-semantic, and contextual-interpretive methods, the use of methods of analysis, including empirical observations, comparisons, and generalizations of research material. Language is a dynamic social phenomenon, the main task of which is to carry out verbal communication between people and to express the totality of person's ideas of the surrounding reality. There is the conviction that the study of language cannot take place separately from the study of its functioning in various social strata and professional groups, from the study of its socio-dialectical stratification. The social division of society directly affects the functioning of language and the structure of language. Slangisms, jargons and slang are types of non-standard vocabulary, as opposed to elements of the literary standard. Among the non-standard vocabulary, there is a dichotomy: stylistically reduced vocabulary opposes the socially determined one. A hierarchically organized system of lexical levels of the national language is distinguished, in which the degree of “non-standard” use is determined by the level of the difference between one or another lexical level and the literary standard. Great attention has been paid to the problems of social differentiation of language. Nevertheless, the question of content of such concepts as slang, jargon and their relationship within the substandard vocabulary remains ambiguous and calls for more research.

Key words: slang, standardization, substandard, vocabulary, stylistics.

Постановка проблеми. Літературна англійська мова як стандарт дає змогу визначити унікальність мови, що диференціює мову одного народу від мови іншого. Усі нелітературні пласти лексики структуровані відповідно до прийнятих у певний період термінів. З огляду на це, простежимо на основі диференціацій із визначальних для дослідження поглядів, підходів і концепцій розвиток лексики й понятійного змісту тієї мовної та лінгвістичної сутності, яку було пояснено в прийнятому визначенні поняття «мовний стандарт» та «мовний субстандарт», називаємо терміносполучення «англійський лексичний стандарт» та «англійський лексичний субстандарт», проігнорувавши трактування цієї сутності в інших мовах.

Актуальність дослідження полягає в тому, що важливим завданням указанного проблемного напрямку є розгляд стандартних та субстандартних лексичних засобів, їхнє відображення в англійській мові у зв'язку з позамовними чинниками, проведення комплексного дослідження специфіки вираження мовної картини світу сучасним молодіжним сленгом, вивчення зв'язків між вираженими одиницями англійської мови та динамікою їхнього розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях є помітний особливий інтерес до всіх проявів маргінальних комунікативних кодів за останні десятиліття. Проте праці, які присвячені аналізу стилістичної диференціації та виділенню субстандартів, здебільшого відображають досліджуване явище частково, за межами наукової системи. Лінгвокультурологічний аспект залишається найменш вивченим в аналізі субстандартних явищ усіх типів. Дослідниця К.Л. Бондаренко досліджує лінгвокультурні особливості українського та англійського сленгу. Під мовним стандартом стилістичної диференціації описує «норми загальноприйнятого мовного вживання» [2]. Н.В. Глушук розглядає лінгвопрагматичну специфіку в контексті сучасного англомовного сленгу. Дослідниця аналізує витоки, класифікаційні та семантичні ознаки сленгу в контексті стилістичної диференціації [4]. Дослідниця Л.М. Бондарчук розглядає поняття «діалект» стосовно англійської мови як діалект особливого типу, позбавлений будь-якої регіональної культурної основи [3]. Р. Trudgill у процесі дослідження процесів формування нового діалекту та соціолінгвістичної рефункціоналізації пов'язує граматичні і лексичні особливості мови певних верств населення зі стандартним діалектом [6].

Постановка завдання. Метою дослідження є встановлення особливостей стилістичної диференціації англійської мови як проблеми перекладу англійської мови з урахуванням фундаментальних норм існування стандарту й субстандарту в стилістичній диференціації англійської мови, субстандартних елементів некодифікованого мовлення, окреслення місця сленгу в системі субстандартних елементів.

Характер об'єкта дослідження наукової статті зумовив необхідність використання комплексної методики дослідження, що передбачає застосування описового, функціонально-семантичного та контекстуально-інтерпретаційного методів, використання методики аналізу, що включає емпіричні спостереження, зіставлення та узагальнення досліджуваного матеріалу.

Виклад основного матеріалу.

Стандарт і субстандарт у стилістичній диференціації англійської мови. Словниковий запас англійської мови поповнювався трьома основними шляхами. У процесі розвитку грамотності населення виникла потреба в розширенні та оптимізації словникового запасу для повнішої й точнішої передачі інформації. У міру освоєння нових континентів і розширення свого впливу за межі своєї країни англійцям траплялися нові явища й поняття, які вимагали мовного відображення. Подорожуючи новими землями й зустрічаючи носіїв інших мов, англійці цілком природним чином розширювали свій словниковий запас новими іноземними словами.

Як наслідок колонізаторської активності, англійська мова наповнювалася словами з іспанської та португальської мов. Американські колонізатори часто реекспортували запозичені іноземні слова в Англію, здійснюючи в такий спосіб зміни в англійській мові.

Потреба в стандартизації та стилістичній диференціації мовних форм з'явилася внаслідок становлення англійської держави, з центральним органом влади, для забезпечення його функціонування. Мовна норма має винятково практичне значення. Початок формування письмової мовної норми та стандарту був зумовлений історичним перебігом подій у країні. Вона виникла як «побічний продукт» бюрократичних інструментів, покликаних «обслуговувати» конкретні адміністративні функції. Мовна норма не є результатом та задумом письменників і вчених. Вона покликана обслуговувати органи влади для забезпечення надійного функціонування в умовах розвитку торгівлі, становлення держави і права, а також розвитку політичних структур.

У лінгвістиці представлений фактологічний і теоретичний матеріал щодо окремих аспектів мовного субстандарту в контексті стилістичної диференціації.

Субстандарт – це найбільш динамічний пласт лексико-семантичної системи загальнонаціональної мови. Субстандарт – синкретичне явище стилістичної диференціації, і для його осягнення потрібні синкретичні дослідження, які об'єднують як власне мовознавчі, так і соціолінгвістичні, культурологічні, філософські та психологічні підходи.

Поняття «мовний субстандарт» являє собою сформовану історично, порівняно стійку в часі і просторі, комплексну, системно організовану й ієрархічно структуровану повністю автономну екзистенціальну макроформу мови, яка охоплює також системно організовані й ієрархічно структуровані приватні екзистенційні, напівекзистенційні й неекзистенційні мовні форми (з різним ступенем автономності – автономні, напівавтономні й неавтономні) і їхні елементи на всіх лінгвістичних рівнях (фонологічному, морфологічному, лексичному та синтаксичному), які відповідають соціолінгвістичній нормі другого рівня і створюють мовну ситуацію. Диглосія може проявлятися різної якості й різного ступеня в обслуговуваних ними сферах соціально-мовного спілкування залежно від соціолінгвістичних параметрів комунікантів і комунікативного акту [6, с. 245–256].

Лінгвокультурологічний аспект розгляду субстандарту в контексті стилістичної диференціації дає змогу по-новому побачити ті системи, які переважно досліджувалися в рамках лексико-таксономічної парадигми. Основну увагу акцентовано на субстандартних феноменах, одиниці яких, на відміну від слів загальнолітературної мови, призначені для виразного ефекту. Діалектний лексичний прошарок звужує свої функції, у той час як частота одиниць і жаргонізація мовного спілкування збільшуються.

Дослідження онтології і функціонування субстандарту в стилістичній диференціації англійської мови дає змогу стверджувати про зміни в конфігурації типів мови. Так, просторіччя настільки тісно зрослося з розмовним стилем літературної мови, що правомірно говорити про літературне просторіччя або про розмовне просторіччя; зросла комунікативна роль соціальних жаргонів, які перемістилися із соціально замкнених сфер мови у спільну мову. Безконфліктне з'єднання мовних засобів, протилежність стильової і функціональної належності є об'єктивною нормою мовної діяльності [3, с. 146–148].

У контексті стилістичної диференціації англійської мови основними відмінностями субстандарту від літературної мови є повний брак сформульованих правил вибору та вживання мовних одиниць, брак стилістичної диференціації та переважання експресивно забарвлених слів із негативною конотацією.

Потужним стимулом для вторгнення субстандарту в спільну мову стало те, що був знятий бар'єр між живою розмовною мовою і сферою публічного спілкування. Жаргонні, побутові або розмовні слова завжди потенційно мають змогу переміститися в літературну сферу, а в сучасних умовах цей процес настільки інтенсивний, що лексикографи не завжди встигають фіксувати необхідні зміни. Проте динамічність таких переміщень не впливає на принципову опозиційність дихотомії стандарту й субстандарту.

Субстандартні елементи диференціації некодифікованого мовлення. Вивчення субстандартних підсистем мови – досить складне завдання, оскільки серед лінгвістів немає єдиного погляду щодо визначення морфології некодифікованої лексики, її структури і функцій, ролі в житті соціальних груп. Тим часом її вплив на літературну мову, який є мовним стандартом, є досить значним. Не менш важливим є й той факт, що периферія мови значною мірою моделює процеси, які згодом можуть мати місце в її літературній сфері.

З аналізу наукової лінгвістичної літератури стає зрозумілим, що дослідниками цього проблемного напрямку виділено складники субстандарту жаргону, сленгу й арго. Виникнення й продукування термінів жаргону та арго окреслені в монографії зарубіжної дослідниці О. Береговської [1].

Наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних дослідників вказують на наявність дискусій відносно визначення теоретичних підходів до розуміння сутності жаргону, сленгу і арго. Наприклад, у працях першої групи дослідників не існує лексеми «сленг»; натомість у працях другої групи помічено наявність дефініцій, які вказують на відмінність між цими поняттями; проте в третій групі наукових досліджень терміни арго й жаргон подаються як синоніми, а сленгу відводиться окреме місце [2, с. 5–8].

Мовні та позамовні чинники є рушійними силами нових тенденцій розвитку англійської мови. Низка змін екстралінгвального характеру призвела до змін у лексико-фразеологічному складі нелітературних елементів.

Основні структурні типи субстандартних лексичних дериватів в англійській суб-

мові представлені структурно-невідзначеними соціолектизмами: формально-непохідними і формально-продукууючими. Формально-похідні соціолектизми представлені префіксальними, суфіксальними, складними і складно-суфіксальними дериватами й конверсивами. Структурно-відзначені соціолектизми представлені дериватами із субстандартними суфіксами: ітеративи (редуплікати, рими і римований сленг), інтегровані словосполучення, телескопії, абрєвіатури, скорочення та піджинізми. Їх деривація реалізується в різних за складом і кількістю для схематичних і моделей. Це свідчить про різноманітні засоби збагачення субстандартної лексичної системи англійської субмови, провідними з яких, як тенденції розвитку цієї системи, виступають абрєвіація, суфіксація і словоскладання.

Ототожнюють мовний субстандарт із просторіччям і виділяють його різновиди: нелітературне, територіальне, етнічне й лексичне мовлення. Розрізняють екзистенційні форми просторіччя: загальнонародне лексичне просторіччя, що об'єднує низькі колоквиалізми, загальні сленгізми й вульгаризми; спеціальне лексичне просторіччя, представлене професійними корпоративними жаргонами. Враховуючи цю типологію, пропонується соціально-комунікативна класифікація словникового складу національної мови і стратифікація нестандартної лексики за якістю її «просторіччя», або «субстандартності», що дозволяє відокремити лексичний субстандарт від стандарту й диференціювати основні лексичні пласти, які належать до субстандарту [2, с. 5–7].

Унаслідок зміни мовних смаків та мовної моди мова усвідомлюється як засіб самоствердження, результатом є вживання значної кількості сленгових та просторічних слів. Омолодження соціально та професійно активної частини суспільства стало наслідком поширення професійних та корпоративних жаргонів не лише в усному мовленні, а й у ЗМІ та художній літературі.

Суперечливим та неповним, на нашу думку, видається поділ нестандартних одиниць на такі лексико-семантичні групи, як лайка (swearing), сленг (slang), жаргон, неправильне вживання, недбалі вставні слова та скорочення. Значимо, що саме поняття «лайка» є незрозумілим та розмитим, а також поняття «сленг» та «жаргон» є тотожними. Не можна не зазначити, що в цій класифікації класи ненормативних одиниць виокремлюються лише на основі соціально-територіального критерію [4, с. 22–36].

Основними каузаторами виникнення мовно-комунікативних девіацій є незнання кодифіко-

ваних норм літературної мови, зумовлене рівнем інтелектуального розвитку людини. Саме їх і використовує автор, а слідом за ним перекладач вибраного для аналізу тексту.

Сленг у системі субстандартних елементів.

Сленг є одним із різновидів порушень норм стандартної мови. Нині англійська мова характеризується великим відсотком неформальної лексики. Сленг не має точного визначення, і кожен дослідник по-різному трактує цей термін. Дедалі частіше дослідники зіштовхуються з таким явищем, як проникнення субстандартних форм у художню літературу. Саме тому деякі субстандартні слова і вирази з часом стають стандартними. Завдяки субстандартній лексиці створюються певний характер героя й атмосфера місця події в художніх текстах.

На думку Н. Глушук, сленг – це конотативно забарвлена лексика та фразеологія, яка вийшла за межі певних соціальних груп, має загально-мовний характер, широко вживається в розмовній мові, проте її не вважають «стандартною», літературною [4, с. 34].

Проблему існування молодіжного сленгу як окремої підсистеми слід розглядати, зважаючи на чинники, що безпосередньо сприяють такому відокремленню: відмінність сфери інтересів молоді від старшого покоління; різниця в ціннісних орієнтирах та поглядах на життя в окремих аспектах; соціальне оточення й коло спілкування; приблизно однаковий характер занять молоді. До того ж процес пізнання залежить від інтересів особистості, мотивів, якими вони зумовлені, а також психологічних та фізіологічних чинників особливостей людини.

Сленгові одиниці становлять частину сленгового лексикону, функціонують відповідно до загальних тенденцій розвитку субстандарту. Схожість самих номенів та особливостей їхнього функціонування в різних містах свідчить про певну однотипність номінації міських об'єктів засобами субстандарту.

Одним із першорядних соціальних показників, за яким відбувається класифікація нелітературних одиниць, є вік мовців. Найбільшим попитом у лінгвістичних дослідженнях користується молодіжний сленг, що є найвагомішим та найпомітнішим у мовному побуті. Лінгвістичні дослідження демонструють англійське обличчя молодіжного сленгу.

Серед молодіжних сленгових іменників найбільш поширеними є лексеми на позначення грошей, алкоголю, зброї, сексуальних утіх та різних побутових предметів. На жаль, для сучасної

молоді ці теми є найактуальнішими, що характеризує молоде покоління з негативного боку, а його мовлення – це жорстокі, вульгарні та грубі висловлювання вузької тематики.

Окрім розрізнення нелітературної лексики за віковими особливостями та родом занять, серед низки соціальних страт виділяють також гендерний аспект та рівень освіти. Гендер у лінгвістиці розглядається як компонент колективної й індивідуальної свідомості, що передбачає систему біологічних характеристик, соціальних ролей, особливостей психіки й поведінки, властивих представникам певної статі. Жіноча мова є соціально менш маркованою. Основну роль у продукуванні та функціонуванні жаргонів відіграють чоловіки: вони охоче проявляють бажання показати високий рівень ерудиції в спілкуванні з жінками; водночас жіноча лек-

сика тяжіє до стандарту й в жіночій комунікації акцент із групового спілкування переноситься на міжіндивідуальне.

Висновки. Отже, субстандарт у контексті стилістичної диференціації розглядається нами як периферійний мовний континуум, протиставлений літературній мові, який своєю чергою не є однорідним, оскільки має у своєму складі стійкі утворення. До таких субстандартних домінуючих форм можна зарахувати сленг.

Представлені результати дослідження є початковою ланкою вивчення проблематики перекладу англійської мови в контексті стилістичної диференціації. Отже, перспективу подальших досліджень вбачаємо у поглибленому вивченні сленгу, зокрема у субстандарті, який загалом і в його конкретних мовних формах виступає засобом мовної маніфестації субкультурних феноменів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Береговская Э.М. Аргю и язык французской художественной прозы XX века (50–70-е годы) : монография. Изд-во СмолГУ. 2009. 356 с.
2. Бондаренко К.Л. Лінгвокультурні особливості українського та англійського сленгу : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Київ, 2007. 19 с.
3. Бондарчук Л.М. Лексична модель «стандарт-субстандарт-нонстандарт» у системі сучасної комп'ютерної субмови. *Лексикографічний бюлетень*. 2007. № 15. С. 146–151.
4. Глуцук Н.В. Лінгвопрагматика сучасного англomовного сленгу: витоки, класифікаційні та семантичні ознаки. *Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови*. 2013. № 21. С. 22–36.
5. Bright W. *International Encyclopedia of Linguistics*. Oxford: Oxford Univ. Press. 1992. Vol. 4. 482 p.
6. Britain D., Trudgill P. Migration, new-dialect formation and sociolinguistic refunctionalisation: reallocation as an outcome of dialect contact. *Transactions of the Philological Society*. Great Britain. 1999. PP. 245–256.